

УДК 340.12

Мініч А. П.,

*кандидат філософських наук, старший викладач,
кафедра культурології та філософії
(Національний університет «Острозька академія»)*

ПРАВА, СВОБОДИ І ОBOB'ЯЗКИ ЛЮДИНИ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

Постановка проблеми. Категорії прав, свобод і обов'язків людини виявляються фундаментальними для розуміння стосунків між громадянином і демократичною державою. Проблема тлумачення і правильного розуміння прав, свобод і обов'язків людини та громадянина вже давно перетнула межу предметного поля юридичних наук. Цією проблематикою активно займаються філософи, економісти, письменники, політики, активні прошарки громадськості. Зразки поведінки, сформовані на підставі пануючих у суспільстві уявлень щодо прав і обов'язків, відображають наявний стан правосвідомості і моральності громадян, демонструють рівень відчуженості діяльності державного бюрократичного апарату управління від потреб громадян, показують рівень виконавчої дисципліни в ієрархічних організаціях і підприємствах. Права і обов'язки, сформовані на принципах справедливості, збільшують ефективність управління, знімають можливі соціальні конфлікти, зменшують імовірність зловживань посадовими особами, сприяють створенню рівних умов

© Мініч А. П., 2019

© Національний університет «Острозька академія», 2019

-
- Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

конкуренції на ринку. Сучасна ситуація людини вимагає від наукового співтовариства активізувати зусилля щодо наповнення новим змістом категорію «обов'язок». Попри думку деяких сучасних філософів щодо принципової неможливості сформуванню універсальні основи морального обов'язку, все голосніше звучать пропозиції тієї частини інтелектуалів, яка вірить в перспективи пошуку його нових засад. Свою думку вони аргументують необхідністю забезпечення виживання людського роду, обґрунтуванням можливості життя у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Права людини, її свободи та обов'язки були і залишаються у центрі уваги значної кількості науковців. Права людини досліджували всесвітньовідомі мислителі: Вольтер, Г. Грацій, Т. Гоббс, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо. Серед вітчизняних дослідників прав людини варто відзначити доробок М. Козюбра, А. Колодій, Ю. Кравченко, А. Олійник, В. Погорілко, О. Скаун, О. Тодика. Вивченню поняття свободи присвячені праці видатних вчених: Дж. Адамса, Є. Бентама, І.Берліна, А.Ф. Гаєка, А. Гамільтона, Т. Пейна, Т. Джеферсон, Дж. Дьюї, Б. Констана, Дж. Локка. Серед найвагоміших сучасних українських досліджень можна виділити роботи В. А. Гапоненка, О. І. Дунаса, О. О. Пунди, П. М. Рабіновича, С. С. Сливки. Поняття обов'язку розкрито в моральній філософії І. Канта. Питання співвідношення обов'язку з правами і свободами досліджувались українськими вченими Х.Л.Татарчук, В.М. Шкабаро. Загалом, упродовж ХХ – ХХІ століття проблема визначення понять права, свободи і обов'язку активно висвітлювалась в сотнях українських і зарубіжних праць. На сьогодні міститься значний обсяг різноаспектної літератури на цю тематику. Не зважаючи на велику кількість спеціальної літератури, ситуація з визначенням понять лише ускладнюється. Філософи, економісти, політики, юристи, виходячи з своїх вузько дисциплінарних інтересів надають цим

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

поняттям специфічні значення, що не можна звести до універсальної основи. Однак, слова «права», «свободи» та «обов'язки» міцно укорінились і широко використовуються в буденній українській мові, і мають бути загальнозрозумілими. Виникли принципові труднощі через непорозуміння між науковцями, які спотворюють або забувають ті значення, які слова мають у повсякденному вжитку, і пересічними громадянами, які не вникають у тонкощі наукового тлумачення. Конституція України повинна розумітись однаково, як тими, хто її написав, так і тими, хто її має дотримуватись. Виникла нагальна потреба створення єдиної загальноновизнаної теорії прав, свобод і обов'язків.

Мета і завдання дослідження полягає у тому, щоб на міждисциплінарному рівні показати проблеми, з якими зустрічаються науковці під час визначення понять прав, свобод, обов'язків, і продемонструвати можливі способи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Загалом, суперечки щодо визначень прав, свобод і обов'язків точаться навколо двох непримиренних позицій, що притаманні усім суспільним наукам. Це погляд на суспільні явища з точки зору методологічного індивідуалізму, коли коріння соціального шукають у внутрішніх мотивах людини, і погляд з точки зору холізму, коли поведінка людини обумовлена зовнішніми, соціальними, незалежними від волі людини факторами. В проекції на предмет нашого дослідження ці позиції мають такий вигляд: право, як внутрішня здатність людини діяти відповідним чином і право, як інструмент регулювання стосунків між людиною і державою; внутрішня свобода людини, як здатність чинити у відповідності зі своїми бажаннями і зовнішня свобода, як прояв можливих дій, санкціонованих суспільством чи державою; обов'язок, як належність до виконання певних дій у відповідності з власною волею і обов'язок, як повинність виконувати зобов'язання у відповідності із зовнішніми

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

вимогами. Жоден напрямок філософії права не може уникнути відповіді на це питання. Франкфуртська філософсько-соціологічна школа тяжіє до позиції ототожнення права з іншими соціальними нормами, неокантіанська школа права Ганса Кользена та Віденська школа права намагалися оригінальним чином поєднати соціологію права з природним правом, економічний підхід ґрунтується на позиції методологічного індивідуалізму. На сьогодні, проблема дуалізму методології в соціальній теорії вважається невирішеною, що породжує неоднозначність і велику кількість дефініцій. Фахівці у наукових виданнях вимушені наводити одночасно декілька визначень або обирають одне, що на їх думку, відповідає завданням конкретного наукового дослідження.

Перший спосіб визначення понять полягає у тому, щоб визначити поняття «права», «свободи» та «обов'язки» шляхом з'ясування їх походження. Внаслідок порівняння з подібними за змістом словами в інших мовах відкривається можливість визначити історію слів і їх первинне значення. Первинне значення, на думку деяких фахівців, має розкрити істотні та загальні ознаки визначуваного поняття.

Прикметник «правъ» в старослов'янській мові відчув на собі вплив грецької мови, і означав - «прямий, правильний, справедливий» став похідним для слова «правда» [3, с.550-551]. Лише у XVI-XVII ст. слово «право» в європейському сенсі почало проникати на українські землі як полонізм, смислова структура якого формувалася під впливом латинського *ius*. У цьому значенні воно почало зустрічатися в художній і юридичній літературі. На сьогодні тлумачний словник української мови містить 13 значень слова «право», а слово «правда» - 6, проте, між ними наявна така істотна відмінність, що слова «право» і «правда» не вважаються синонімами [8, с.481].

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

Слово «свобода» відомо ще з давньоруських часів. Воно запозичене з старослов'янської, де іменник «свобода» походить від «свобѣство» - «становище вільного, свого члена роду» [3]. Звідси родинний зв'язок з іменником «слобода». Українській ментальності більше притаманне поняття «воля», що інколи сприймається як синонім «свободи». Проте, це зовсім не так, наприклад, існують вирази «сила волі», однак не можна сказати «сила свободи». Тлумачний словник української мови надає 6 значень слова «воля», де вказується, що основне значення цього слова – це одна з функцій людської психіки, яка полягає у владі над собою, керуванні своїми діями і свідомому регулюванню поведінки [8, с.116]. Таким чином, слово «воля» в значенні характеристики людської психіки відрізняється від слова «свобода» в значенні «свій», і обидва вони далекі від сучасного розуміння слова «свобода», як можливість чинити вибір відповідно до своїх бажань.

Походження слова «обов'язок» старослов'янське, двокореневе, складається з коренів - «оба», «обоє» в значенні «обидва», і «в'язати», в значенні «вужько зв'язувати». Тлумачний словник української мови вказує на два значення слова «обов'язок»: 1) те, чого треба беззастережно дотримуватися, що слід безвідмовно виконувати відповідно до вимог суспільства або виходячи з власного сумління; 2) певний обсяг роботи, сукупність справ, межі відповідальності і т. ін., що визначаються відповідним знанням, посадою родинним станом тощо [6]. Таким чином, між первинним значенням обов'язку, як «вужько зв'язувати», і нинішнім, як необхідності безумного виконання певних дій, існують великі розбіжності у розумінні.

Проаналізувавши походження слів «право», «свобода», «обов'язок», можна стверджувати, що усі три слова мають старослов'янське коріння.

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

Внаслідок історичного розвитку української мови ці слова набули ознак багатозначності. Так слово «право» має 13 значень, слово «свобода» - 8, і слово «обов'язок» - 2. Порівнюючи сучасні значення з первинними, старослов'янськими, проходимо до висновку щодо їх істотної відмінності. Юристів більше цікавить не етимологічне значення слів, а позначені цими словами поняття, що дозволяють побудувати послідовний ланцюг логічно правильних суджень, щоб встановити причини діянь та зробити правильні умовиводи. [2, с.364]

Другий напрямок наукової думки стверджує, що сучасні уявлення щодо прав, свобод і обов'язків людини викликані специфікою культурного розвитку деяких країн Західної Європи, сутність цих понять визначається традицією, а не семантикою. Традиція гуманітарних наук (наук про культуру) XX ст. представлена філософською герменевтикою. Ганс Гадамар стверджує, що історичне розуміння полягає у тому, щоб вищевказані слова осмислити в доступній для буденної свідомості поняттях, виходячи з відповідних культурних умов країн, де ці поняття набули сучасного змісту [2, с.365]. Так, ідея прав людини пройшла довгий шлях розвитку, спочатку в англійській Великій хартії вольностей (1215), англійському Біллі про права (1689), набула конкретних рис у французькій Декларації прав людини і громадянина у 1789 р., реалізована в американському Біллі про права (1791). В XX столітті термін «права людини» поширився на території інших країн світу, що поставило перед національними науковцями проблему визначення поняття «права» і «права людини», виходячи із національного культурного контексту. Історія права, як продукту західної культури, це розповідь про те, як вона стала темою національного дискурсу, як охопила широкі верстви суспільства, як перетворилась в атрибут державної політики. Це історія про третій стан, про епоху Відродження і

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

Просвітництва, про міське самоуправління і парламентаризм. Зрозуміти права людини можна лише зрозумівши контекст культурного розвитку країни, в якій визріли ці ідеї. Автоматичне перенесення ідей на країни з іншою культурою наражається на формалізм і непорозуміння.

Складність процесу розуміння можна продемонструвати шляхом порівняння кількості визначень і синонімів в українській мові, та у мовах країн, де зародились і тривалий час функціонували ідеї прав, свобод і обов'язків. Наприклад, англійська мова містить 20 визначень і 27 синонімів слова «right», що перекладається українською як «права», а в українській мові існує 13 значень і 10 синонімів цього слова [3]. В українській мові слово «свобода» має 8 значень і 5 синонімів, а в англійській мові слово «freedom» - 15 визначень і 39 синонімів. В українській мові усього 4 синоніми слова «обов'язок», включно з розмовними і застарілими. В англійській мові «responsibilities» має 11 синонімів, французьке «responsabilité» - 12, італійське «responsabilità» - 19, іспанське «La responsabilidad» - 17, польське «odpowiedzialność» – 27, німецьке «Haftung» - 94. Це говорить про те, що в українській культурі поняття «обов'язок» не розвинуте. Виникають значні труднощі перекладу. Вмістити в одне поняття зміст десяти понять, що містяться в іншій мові, просто неможливо. Така невідповідність призводить до того, що втрачається точність і зрозумілість, виникають проблеми витлумачення думки. Загалом, сучасний стан розвитку української мови не дозволяє зробити переклади з іноземної мови таким чином, щоб зміст поняття в українському перекладі повністю відповідав змісту іноземного слова. Відсутність українських відповідників примушує фахівців збагачувати лексикон, вводити нові слова з новим змістом. Наприклад, українські політики збільшують понятійний ряд поняття «обов'язок» такими словами, як «належність», «борг», «справа честі». В наукових дисциплінах використовуються поняття «обов'язок» зі

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

специфічними значеннями: філософи досліджують моральний обов'язок, економісти – професійний обов'язок, політики – військовий обов'язок, юристи – юридичний обов'язок тощо.

Можна стверджувати, що уявлення про права, свободи і обов'язки людини утворилось в надрах західної культурної традиції, і це стало приводом для звинувачення Заходу в культурному імперіалізмі. Як влучно зазначив Гьофе, якщо ж насправді існують права, котрі людина має лише тому, що вона людина, то тоді права мусять бути незалежними від особливих умов Заходу та чинними у різних культурах [1,с.9].

Таким чином, канонізована традиція політико-правової думки, що звернення до культурного минулого автоматично надає ключ до досягнення сучасних реалій сьогодення, нашоюхується на проблему адекватного перекладу. [2, с.366]. Подолання цієї проблеми можливе шляхом розвитку української мови або створенням теорії прав, свобод і обов'язків на засадах, що не залежать від культурного контексту.

Третій спосіб визначення понять долає проблему культурно-історичного розуміння. Він ґрунтується на уявленнях щодо існування певної природи людини, яка не залежить від особливостей культурного розвитку. Знаючи природні властивості людини, як такої, можна сформулювати універсальні правила поведінки і на їх підставі визначити природні права, свободи і обов'язки людини. Щодо сутності природи людини, то дискусії точаться навколо визначення її домінуючої риси. Природу людини зводили до розумності, свідомості, моралі, мови, символічності, предметної діяльності, волі до влади, гри, творчості, релігійності тощо. Наприклад, Гуго Гроцій наділяв людину такою вродженою схильністю, як потяг до співжиття. Відповідно все те, що підтримує мирне і влаштоване співжиття, виявляється правомірним. Згідно Т. Гоббсу, людина — це абстрактний індивід, що керується винятково

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

своїми егоїстичними інтересами. У Руссо індивід керується мотивом особистої розсудливості, прагненням до самозбереження і щастя. Кант виходить із передумов, що людина істота моральна і не потребує зовнішньої опіки при здійсненні ціннісно-нормативного вибору. В ХХ ст. економісти переконали весь науковий світ, що домінуючою людською рисою є раціональність і прагнення дотримання власного інтересу. Починаючи з 60-их років минулого століття, виник науковий напрям, який спробував поширити економічні поняття і методи на весь корпус юридичного знання. На сьогодні економічний аналіз широко застосовується у юриспруденції. Застосування теорії раціонального вибору, теорії асиметричної інформації, нової економічної інституційної теорії, поведінкової економіки дозволило вченим пояснити величезний масив людської поведінки, що відкриває шлях для осмислення природного поведіння людини. Теорія прийняття рішень долає дуалізм методологічного індивідуалізму і холізму. В процесі вибору одного рішення серед кількох альтернативних, людина визначається з пріоритетом. В залежності від «рівня цінностей» людина здійснює вибір на користь власних чи надає перевагу суспільним інтересам [5]. Використовуючи сучасні досягнення теорії прийняття рішень, правова антропологія отримала новий поштовх у напрямку визначення природних прав, свобод і обов'язків людини.

Ще одна проблема, на наш погляд, виникає, коли науковці намагаються визначити поняття «права», «свобода» і «обов'язки» людини незалежно одне від одного. В назві другого розділу Конституції України ці слова поєднані в словосполученні, і у цьому криється свій сенс. Кожне слово містить декілька дефініцій, при поєднанні трьох слів в одне

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvp.pdf>.

словосполучення отримуємо більше, ніж двісті можливих комбінацій. Велика кількість варіантів поєднання значень негативно впливає на практичні сфери життя, особливо це стосується юридичної науки, яка вимагає точності, чіткості, зрозумілості та однозначності. Правила логіки стверджують, що у словосполученні поняття «права», «свободи», «обов'язки» повинні знаходитись у відношенні доповнюваності й не можуть знаходитись у відношенні суперечності і протилежності. Одне поняття не може заперечувати друге на підставі утвердження нових ознак, несумісних з ознаками іншого поняття (відношення протилежності), а обсяги двох понять не повинні виключати одне одного (суперечливі поняття). Умова досягнення цієї мети полягає у тому, щоб ввести певні обмеження, серед великої кількості дефініцій «права», «свобода» і «обов'язок» необхідно обрати лише ті, що забезпечують гармонію у словосполученні, і дозволить уникнути логічних суперечностей. Таким чином відсікається значна кількість дефініцій, що спрощує вирішення наукового завдання.

Висновки. Проаналізувавши сучасний стан розвитку теорії прав, свобод і обов'язків, можна констатувати, що філософські і юридичні наукові праці не відрізняються високим рівнем теоретичних узагальнень і практичною значимістю. Різноманіття дефініцій «права», «свобода» і «обов'язок» обумовлено історичними та культурними особливостями розвитку ідей і знайшло своє відображення в розвитку української мови. У сучасному науковому і філософському дискурсі кількість дефініцій лише збільшується. Такий стан синонімії негативно впливає на деякі практичні сфери життя, особливо це стосується юридичної науки. Труднощі пошуку істинного смислу термінів долаються шляхом розуміння та інтерпретації, дослідженням логічних особливостей мови, активним використанням

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18mapvvp.pdf>.

конвенціоністської семантики. Попри усі намагання науковців традиційні підходи не дозволили уточнити поняття свободи, права і обов'язку до рівня загальноприйнятих. Пропонується поняття «права», «свобода» і «обов'язок» розглядати в єдності, обирати такі визначення, щоб вони знаходились у відношенні доповнюваності і не суперечили одне одному. Досягнення економічної науки ХХ - ХХІ ст., зокрема, теорія прийняття рішень, збагачують існуючі знання щодо природи людини, що надає можливість подолати існуючі методологічні проблеми.

Література:

1. Гюффе Отфрід. Розум і право. Складові інтеркультурного правового дискурсу [Текст] / О. Гюффе ; пер. з нім.: Л. А. Ситниченко, М. Д. Култаєва. - К. : Альтерпрес, 2003. - 264 с.
2. Жоль К.К. Философия и социология права [Текст] : учеб. пособие / К. К. Жоль. - К. : Юринком Интер, 2000. - 480 с.
3. Етимологічний словник української мови у семи томах / АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Головний редактор О. С. Мельничук. — Київ: «Наукова думка», 1982—2012
4. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / С. Караванський. – 2-е вид. доп. і опр. – К. : Українська книга, 2000. – 480 с.
5. Мініч А. Теорія раціональності Петера Козловські : аналіз і перспективи розвитку / Анатолій Мініч // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». м. Острог. - Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – Вип. 19. – С. 80 – 84

▪ Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18maprvp.pdf>.

6.Новий тлумачний словник української мови. 42000 слів: У 4-х томах / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. — Київ: вид. Аконіт, 2008.

7.Словник іншомовних слів. За ред. О. С. Мельничука. — Київ: Головна редакція УРЕ, 1985. — 775 с.

8.Тлумачний словник української мови. /Укладачі Ковальова Т.В., Коврига Л.П./ -Харків: Синтекс, 2002. – 672 с.

Мініч А.П. Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять

Стаття присвячена проблемам, що виникають при визначенні понять «права», «свободи» і «обов'язки». Вказується на існування методологічної проблеми дослідження, існують два виміри – індивідуальний і соціальний. Наводиться три способи визначення понять – етимологічний, герменевтичний і економічний. Вказується на можливості і обмеження кожного з них. Пропонується здійснювати визначення трьох понять в єдності і взаємозв'язку між ними, що зменшує кількість дефініцій. Сучасні досягнення економічної теорії відкривають нові можливості для подолання методологічної проблеми.

Ключові слова: права, свободи, обов'язки, визначення прав і свобод.

Минич Анатолий. Права, свободы и обязанности человека: проблема определения понятий

Статья посвящена проблемам, возникающим при определении понятий «права», «свободы» и «обязанности». Указывается на существование методологической проблемы исследования, существуют

-
- Права, свободи і обов'язки людини: проблема визначення понять / Мініч А. П. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 1(19) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18maprvp.pdf>.

два измерения - индивидуальный и социальный. Приводится три способа определения понятий - этимологический, герменевтический и экономический. Указывается на возможности и ограничения каждого из них. Предлагается осуществлять определение трех понятий в единстве и взаимосвязи между ними, что уменьшает количество дефиниций. Современные достижения экономической теории открывают новые возможности для преодоления методологической проблемы.

Ключевые слова: права, свободы, обязанности, определение понятий прав и свобод

Miniche Anatoly. Human rights, freedoms and duties: the problem of defining concepts

The article is devoted to the problems that arise in defining the concepts of "rights", "freedom" and "responsibilities". Indicates the existence of a methodological problem of research, there are two dimensions - individual and social. There are three ways of defining the concepts - etymological, hermeneutical and economic. Indicates the possibilities and limitations of each of them. It is proposed to define three concepts in the unity and interconnection between them, which reduces the number of definitions. Modern advances in economic theory open up new opportunities for overcoming the methodological problem.

Key words: rights, freedoms, duties, definition of rights and freedoms.